27667

Poštarina plaćena u gotovom. Cijena pojedinom broju 2 dinara.

GODINA I. ZAGREB, MJESECA SVIBNJA 1923. BROJ 5.

Gladiole

Gladiole ili kako je neki kod nas nazvaše Sabljan, je lukovičasta biljka, vrlo važna za svaku granu vrtlarstva. U perivoju, pojedince u skupinama, u loncu, u sobi, i odrezana u vodi svagdje je ona vrijedna i lijepa.

Ima ih svake boje: bijelih, ružičastih, žutih, narančastih, crvenih; jednobojnih i dvobojnih.

Oblik je cvijeta vrlo lijep, a na dugačkoj se stapki nanizao cijeli red tih cvijetova.

List mu je poput sablje — od tud mu i ime.

Uzgoj gladiola je vrlo lagan, ona uspijeva, tako rekuć, svagdje, ali joj najbolje prija gnojena ilovača pomiješana sa pijeskom i sunčan položaj.

Lukovice se zasade u martu, aprilu, maju (ožujku, travnju, svibnju) 7—10 cm. duboko, a, ako su u skupinama ili redovima, pedalj razdaleko.

Bez velike brige i njege cvatu nam one katkada do kasne jeseni, ako samo posve ne zapustimo, i za sušnih dana zalijevamo.

Odrezana stapka sa razvitim pupovima procvate u vodi, a pupoljci se redom otvaraju.

Gladiola imade više vrsti, najvrijedniji su:

Lemoinove (Lemoinei) sa velikim lijepim tamnim pjegama (vidi sliku).

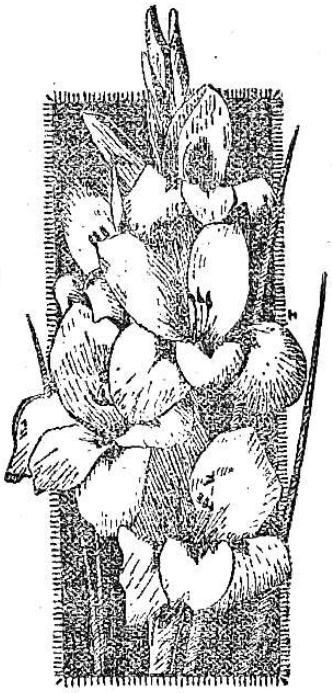

Gentske (gandavensis), dobro otvorena cvijeta

Nansiške (Nancelanus) vrlo velika, jako otvorena cvijeta, koji je gdjekada i pedalj širok, a naliči već više nekim Orchideama ili Amaryllisu, nego ostalim Gladiolama.

Razmnaža se nuzlukovicama ili sjemenjem.

Sjemenjaci cvatu kod gentske vrsti iza 2—3, a Lemoinove već za godinu dana.

Kad mraz biljke ofurl, izvade se lukovice i spreme na suhu zračnu mjestu (ne u pivnici), gdje nije prehladno.

Od Lemoinovih gladiola su najljepše: **»Marie Lemoine«**, gornje su joj latice zutkasto bijele, donje žute sa violetno-purpurnom pjegom; **»Ada«** pastelno modra sa smedje crvenim pjegama; **»Vesta«** čisto bijela, sa purpurno smedjim pjegama, i **»Vénus de Milo«** posve bijela, sa žuto smedjim pjegama.

Od Nansiških gladiola imade **»Président Carnot«** promjer cvijeta do 19 cm, boje je crvene kao trešnja, sa tamnije crvenim pjegama, koje su žuto orubljene. **»Ch. Baltet«**, ljubičastih latica, sa kestenjasto smedjim pjegama i **»Comte Horace de Choiseul«** narančasto crvena, žuto obrubljena cvijeta, a pjege su skrletno crvene.

Gdje je blaža zima mogu Lemoinove i Nansiške vrsti, ako ih se pokrije naslagom lišća, prezimiti i na polju, dočim gentske vrsti nepodnose nikako zime, i pozebu bezuvjetno.

SADRŽAJ: Gladiole — Ruža — Vrtna jagoda (svrš.) — Ricinus — Rajčice — Celer — Opskrba vrta vodom — Voluharica — Buhač — Umjetno gnojivo — Kalendar za svibanj — Pitanja i odgovori — Književnost — Osnutak zadruge — Kako sam uredjivao neki gospodarski list. — — — — **Ovaj broj obasiže 12 stranica.**

Ruža.

Što je lav medju četveronošcima, orao medju pticama, to je ruža medju cvijećem.

I lavu su svlačili grimiz i orla su skidali s oblaka, ali im krune ne skidoše.

I ružu potisnu časomice drugo cvijeće, ali njen kraljevski sjaj ipak još nije potamnio.

Zar može tamno crveni »Laurent Carle« ili žutu Maréchal Niel na crno-svilenoj odori ikoji drugi cvijet zamijeniti.

U mnogo je slučajeva nebriga i nerazumijevanje skrivilo, da se ruža nije ondje, gdje joj je mjesto, istakla onako kako valja.

Vidio sam gospodske vrtove, visokim ružama zarubljenih puteva, u takvom neredu, da sam se zgrozio.

Pričinilo mi se kao da se neka neoprana, nepočešljana čeljad poredala uz put, pa će ti sad na pružiti šešir, moleći milostinju.

A ta sva jadna zapuštena čeljad, bila je plemenita roda, sama Tea i Damascena.

Malo brige i ljubavi učinilo bi, iz tog reda jadnika, ono što bi trebao da bude, red dvorjanika, ures perivoja. Nebi smjelo biti perivoja, a ni najmanjeg vrtića, bez ruže.

Rijetko se koja, pače možemo mirno reći, ni jedna se druga biljka neda, tako svagdje u vrtu i perivoju upotrijebiti kao ruža.

Izbor je ruža ogroman, i tako raznolik, da si iz njega možemo svakoj želji udovoljiti.

I u širokom engleskom, i ukočenom izgladjenom francuskom perivoju, u uskom gradskom vrtiću i u otvorenom seoskom vrtu, svagdje gdje dopire tračak sunca, svagdje je ruži mjesta.

Ovdje se uspela na visoka ulazna vrta perivoja i okitila ih svojim krvavo crvenim cvjetićima.

Ondje nam se osuo ogromni grm narančastim ružicama. Uz zid nam se kuće popela, ogradu vrta ili vrtnu kućicu ovila nam zlatno žuta tea.

Ovdje kutić, ondje red, ili skupina visokih stablašica rijesi nam perivoj.

Tek nešto volje, nešto ljubavi pa nam ruža divno kiti i perivoj i mali vrtić i sobu i stol.

Naše podneblje i zemljišne prilike idealne su baš za uzgoj ruže.

Ilovasto vapneno tlo, je ono što ruža traži, a to je baš pretežni dio našeg zemljišta. Tek nekoje, osobito osjetljive, vrsti ruže, moramo, u našoj blagoj zimi, posebno zaštiti.

U najjužnijim krajevima prezimljuje, bez iznimke, sve vrsti ruža bez zaštite.

Za dobar jak razvitak svake biljke, potrebna je posebna priprema tla, jer od naravi nije nijedno tlo besprikorno dobro.

Kod svake pripreme tla prekrećem (rigolam) ponajprije zemljište.

Time se riješavam, na toj površini, svega ustrajna korova, napose pirike (Queoke) a okretanjem dobivam na površinu (na mom zemljištu, koje se nalazi u savskoj dolini) ilovaču dobro promiješanu sa muljem (pržinom). Toj zemlji dodajem, kod nasada ruža, dosta stara, posve istrula, gnoja (djubra) ili klijališne zemlje, koju sam superfosfatom i drvnim pepelom izmiješao.

U tako priredjenoj zemlji, rastu i cvatu ruže izvrsno, a mladice im do zime sigurno dozriju (odrvene), pa ne ima bojazni da će pozebsti.

Krošnja, ili, kako je neki zovu, kruna ruža stablašica uzgaja se rezom (rezanjem) i uštipavnjem (pinciranjem). Kada umetnuto oko (cijep) istjera, pojavi se obično još koje skriveno oko, koje takodjer protjera, tako da se krošnja (kruna), ostavimo li te nove mladice netaknute, razvije već na samom mjestu, na kojem smo divljaku (šipak) oplemenili.

To ne valja, to moramo zapriječiti, jer će se takva kruna neminovno razviti u ružnu kvrgu, kako nam to prva slika pokazuje.

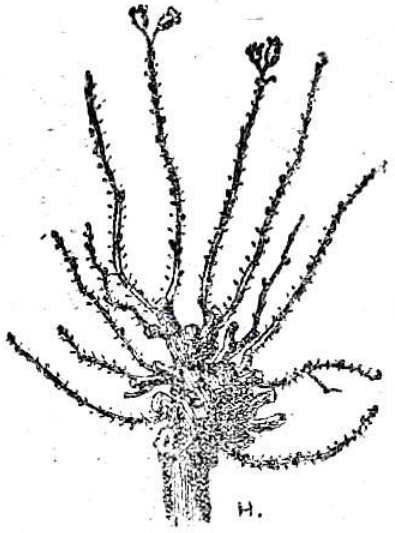

Iz takve kvrge ne porastu nikada zdrave lijepe grane ni ogranci, ne cvatu na njima nikad ruže potpune savršenosti i ljepote.

Takovo pogrešno razgranjivanje zaprečujemo time, da samo glavnom oku pustimo da se nesmetano razvije, a svako postrano oko na cijepu odštinemo oprezno noktima ili odrežemo vrškom oštra noža.

Kada je ta jedina ostavljena mladica dobila peti list, odštinemo joj noktima nježni vršak, time ćemo prisiliti mladicu, da istjera 3 do 4 ogranka.

Kada ti ogranci dobiju peti list oštine se i njima vršak, pa se taj posao ponavlja dok ne postignemo lijepo razvitu krošnju (krunu), a to traje, kod slabije rastućih vrsti, do jeseni.

Tim ćemo postupkom uzgojiti lijepu zdravu krošnju, koja se tek 8—15 cm. nad mjestom cijepljenja razgranjuje.

Ta će krošnja biti jaka zdrava, otporna, i cvasti najljepšim ružama.

Slika druga prikazuje nam oblik takove valjane krošnje.

Takav postupak zovemo uštipavanjem (pinciranjem po francuskom pincer, čitaj pensé, znači štipati.)

Na taj način uzgojena krošnja lahko se drži kasnije rezom (rezanjem) uvijek u redu i lijepom obliku. Glavno se rezanje obavlja u proljeće.

Grane koje prejako rastu, tako da bi se krošnja odviše razvila na jednu stranu, pa time izobličila, prikrate se oštrim nožem, a preslabe se grančice prikrate tek do prvog jakog oka (u pazuhu lista, ako je već grančica prolistala).

Slabe se grančice podupiru u rastu i time da ih uspravimo (privezivanjem o kolac) u zrak, a prejake se, time da ih svinemo prama zemlji, usporuju u rastu.

Ovakovim postupkom možemo krošnju lahko održati u lijepom razmjeru i dati joj svaki oblik koji želimo.

Ruže se režu po slijedećim pravilama:

1. Sve slabe i kržljave grane i grančice, koje neće cvasti ili ne mogu ruže ni nositi, prirežu se do zadnjeg pupa tik uz deblo.

2. Svi se vodenasti mlazovi bezobzirno odstranjuju.

3. Grmovi za perivoje (lutea, rugosa rubrifolia, cinamomea) režu se, želimo li im dati osobiti koji oblik, odmah iza cvatnje, ili ih prikratimo tek do prvog dobro razvijenog pupa.

4. Ruže koje tek jednom na godinu cvatu, režu se takodjer iza cvatnje.

5. Ruže koje cvatu ponovno (remontanke) ili kroz cijelo ljeto (semperflorens), prirezuju se u proljeće izdašnije, a iza prve cvatnje (kod remontanka) do prvog jačeg oka, od ocvalog vrška.

6. Krošnja neka je snažna, ali ne pregusta. Ogranci se nesmiju križati, a zrak, svjtlo i kiša mora svagdje lahko dopirati.

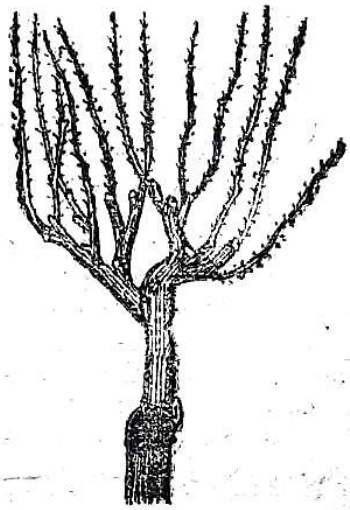

Brinemo li se, da nam ruža ne gladuje (dajuć joj hrane u obliku tekućeg gnojiva) prilično je svejedno režemo ili je kratko ili dugo.

Dobro kaže A. Voss, raspravljajući o rezu ruža: »Dali valja ružu manje ili više rezati ne ovisi o vrsti, već o tome dali smo je dobro uzgojili t. j. hranili. Dajemo li joj mjesto krepke hrane, vodenu juhu, naravno je da neće moći podnijeti ništa. Da Damascenka ili mjesečarka podnaša više od plemenite Tee, znak je tek da laglje podnaša glad«.

Tko uvaži ta jednostavna pravila reza i uzgoja, taj se neće mnogo mučiti rezom svojih ruža.

Da nam ruže ne gladuju, kako smo to prije rekli, valja da ih 3 do 4 puta u godini (uvijek iza kiše, dok se još nije razvedrilo nebo) obilno zalijemo tekućim gnojem (djubrom) (vidi br. 4. U. V.) ili razrijedjenom jušinom (gnojnicom, djubračom, Jauche).

Dodavanje vapna tlu, koje nije od naravi pjeskovito ili laporno, osobito prija ruži.

O izboru vrsti uzgojnim oblicima i cijepljenju raspravit ćemo u slijedećem broju našega lista.

NE ŠKRTARI kod nabava. Dobre voćke, dobre biljke, dobro sjeme, stoje više novaca, ali jeftina je, loša roba, ipak najskuplja.

NE RASIPAJ! Pozlaćeni nož ne reže bolje od onoga u drvenim koricama.

Rajčica.

Rajčica, ili kako je još mnogi zovu paradajz, je biljka toplih krajeva, pa je njen uzgoj već u hladnijim predjelima naše domovine veoma težak, gdjegdje i nemoguć.

Da nam rajčica za vremena dozori i donese dobar i izdašan prirod, moramo rasadnice brižno uzgajati.

Već se niz godina bavim posebno uzgojem rajčica, pa ću stoga opisati način, kako ga ja uzgajam.

Sijem ga redovito 5. marta (ožujka) u toplo klijalište.

Kad je niknuo, zračim ga oprezno, ako su dani topli, pridignuv malo prozor na višoj strani.

Do 20. marta (ožujka) dobili su sjemenjaci redovito prvi (pravi) list, na taj ih dan razadjujem u drugo, već pripremljeno klijalište na razmak od koja 3 do 4 cm., tako duboko, da vire samo koji centimetar iz zemlje. Kad sam ih rasadio, zalijem ih odmah prigrijanom vodom.

Drugi ih puta rasadjujem 1. aprila (travnja) na razmak od 10 cm., tako da im stabljika dodje opet koja 2 do 3 cm. dublje u zemlju, nego kod prvog rasadjivanja. Opet ih zalijem toplom vodom, i prvi dan iza rasadjivanja ne dižem prozora.

Treći ih puta rasadjujem 13. aprila na razmak od 15 cm. opet dublje nego drugi puta, a četvrti puta 27. aprila (travnja) rasadim, po zadnji puta, na razmak od 20 cm.

Svaki put dublje zalijem ih toplom vodom i ostavim kroz 24 sata pod zatvorenim staklom, a ako je sunčan dan, bacim preko stakla nešto slame, da ih sunce ne zapari.

Ovakovim, četiri puta opetovanim, rasadjivanjem dobije rajčica četiri reda (niza) korijenja, pa kad je konačno, na 16. maja (svibnja), vadim oprezno ručnom lopaticom, da ih isadim na odredjene grede, drži im, to lijepo, razvito, korijenje grudu klijališne zemlje veću od šake.

Zemljište, na koje ih isadjujem, otvoreno je na sve strane, a sunce ga grije od jutra do večeri.

Na tom si mjestu, povučem, pomoću napete uzice (špage), redove, udaljene 1 metar, iza svaka dva reda ostavljam stazu široku 40 cm. Ti redovi teku od sjevera prama jugu, tako da jedan drugoga manje zasjenjuju.

U tim povučenim redovima ukopam jame, u obliku zdjele, duboke dobar pedalj, a široke tri pedlja.

Jame napunim zemljom, koju sam si već prije u tu svrhu priredio.

Pripremam si je tako:

Dobar mješanac (kompost) prebacam kroz pletivo od žice, pa mu dodajem nešto drvna pepela i superfosfata, naložim ga opet u kup i ostavim ga tako stajati do upotrebe.

Na 16. maja (svibnja) isadjujem rajčice u te jame i dodajem odmah svakoj 2 metra visoki kolac, o koji ću ih kašnje likom (rafijom) vezati.

Kad biljka poraste, vežem ju rafijom o kolac i režem oštrim nožićem sve ogranke, pa mi tako ostaje samo jedno upravno debio, koje ali rodi lijepim plodom.

Svakih deset dana ponavljam to rezanje i vezanje.

Kod rezanja valja paziti, da se ne veže na onom mjestu, gdje izbijaju pupovi, jer će se i pod vezom razviti plod, ali će ga vez priječiti u razvitku, pa ćemo dobiti plod čudna oblika, a kod ubiranja imati muke.

Kod rezanja valja paziti, da ne ozlijedimo glavne abljike nožem.

Tko imade veći nasad rajčica, neka ne obavlja rezanje ogranaka neprekidno kroz više sati, jer će ga ostar miris soka, koji ističe iz rezotina, omamiti, pa će dobiti tešku glavobolju, a moguće i povraćati.

Rajčica ne voli vlažan zrak, zato je prirod za sušnih godina bolji, naravno, ako se brinemo, da se zemlja oko grijena, koja se je medjutim u zdjelici nešto slegla, poslije ne isuši.

Izbor vrsti je kod rajčice posebno važan.

Od rajčice traži gazdarica:

1. da joj bude plod što tamnije crven.
2. da ne ima nezrelih mjesta,
3. da dade što više soka, a što manje otpadaka,
4. da je sok što sladji.

Svim tim uvjetima odgovara po mom iskustvu najbolje vrsta Alice Roosevelt.

Plod joj je gladak, okrugao kao jabuka, tamno crven, kožurica tanka i glatka, a sjemena (koštica) ima izmjerno malo.

Od te sam vrsti imao plodove teže od kilograma.

Dozrijeva vrlo rano, a to je za nas vrtlare, osobito u hladnijim predjelima naše domovine, vrlo važno.

Spomena vrijedne vrsti su još Danski eksport, glatak, i Triumpf vrlo rano dozrijevajuć, srednje velik i dobro crven.

Bijelu vrst »Humbert« i žutu Goldball, naravno, da se ne će kod nas nitko uzgajati, jer mi tražimo od »paraajszosa« da bude crven.

Za salatu sadi se vrsta crveni »Kralj Humbert«, koja ima malen duguljast plod, a rodi obilno u grozdovima.

Za ukuhavanje najbolja je rajčica vlastita uzgoja, i bar ona kupljena od vrtlara iz najbliže okolice. Rajčica, koja dolazi iz veće udaljenosti, ubrana je redovito prije nego je posve dozrela (da ne iscuri, prezrela, putem kroz košaru).

Takva rajčica putem prizrije i pocrveni, ali ostaje bisela.

Ukuhava se rajčica što gušće, a u boce, u koje ju spremamo za zimu, kapnemo nešto ulja. To se ulje razlije površinom i priječi plijesan.

Kod nas se zimi, još uvijek žalibože, troši mnogo stranih konzerva rajčice. Tim je konzervama kadkada pa-ćo dodano i nešto formalina, da e bolje čuvaju, ali kraj svega toga u našim ih većim gradovima kućanice mnogo troše. Mi proizvodimo dosta rajčice, da nam ne bi bilo potrebno, da i za nju šaljemo naše pare u tudjinu.

Jedan je način spremanja rajčice vrlo jednostavan i sigurnan, a ne treba velikih tvorničkih naprava ni limenih kutija, ja ću ga nesebično opisati, pa će me veseliti, ako ga tko u kraju, u kojem se uzgaja mnogo rajčica, iskuša i upotrijebi, da istisne tudju robu sa našeg tržišta, koje mi sami dosta imamo. Taj je način sušenje, a obavlja se ovako:

Rajčica se ukuha kao obično, ali po mogućnosti što gušće.

Dobiveni se gusti pekmez razmaže tanko na plitke tanjure, pa se stavi na sunce, da se posuši.

Naravno, ako se to čini na prostu zraku, da ga valja uskim velom (mrežicom) zaštititi od muha.

Ja ga sušim na policama staklenika, koje su ljeti prazne, a tamo, ako se malo pazi, nema muha. Da mi se marmelada ne prilijepi za tanjur, omažem ga malo voskom.

Posušeni paradajz rastrga se u komadiće i spremi u vrećicu kao vrganj ili, još bolje, u staklene boce široka grla sa staklenim čepom.

Posušeni paradajz, spremljen na suhom mjestu, drži se neograničeno, zaprema vrlo malo mjesta, a nema nikakvih stranih primjesa.

Naravno, da bi kod tvorničke pripreme, tog suhog paradajza, cijeli posao išao malo drugčije i razboritije (rationalnije), ali bi temelji ostali isti. Naše bi se kućanice, držim, skoro toj novosti priučile, pa doskora ne bi bilo kod nas, a moguće ni u inozemstvu, gradjanske smočnice bez »rajčice u kockama« ili u praškU, ta mnogi već troše juhu i gulaš u kocama, prem su ti proizvodi daleko manje besprikorni, nego bi naša rajčica bila.

I. K.

Vrtna jagoda.

(Svršetak.)

Jagode ne valja kod ubiranja doticati rukom, već podići svržicu i uredno je odrezati nožicama (škarama), otrgavanjem otkinut ćemo često koji susjedni još nedozreli, plod.

U hladnim našim krajevima (Lici, Gorskom kotaru i t. d.) valja nasad jagoda u kasnu jesen pokriti tankom naslagom slame, lišća ili grančicama crnogorice, da ne pozebu.

Tako nasadjena i njegovana jagoda nosi na istom mjestu kroz tri do četiri godine lijep plod, iza tog vremena ne koristi nikakva njega ni briga prirod postaje sve slabiji i gori.

Za daljnji se nasad valja stoga za vremena sam pobrinuti.

Uzmimo da smo ponajprije zasadili sto komada.

Kad plod dozrije vidjet ćemo koji nam buseni nose najljepši, najpravilniji i najteži plod, te ćemo busene označiti, utaknuv kraj njih u zemlju tanke duge štapiće. Kad je prirod prestao, pustiti ćemo kod tih označenih busena, da se razviju po četiri vrježi (kod ostalih ćemo, kako prije spomenusmo, rezati), te će vrježi čim se dotaknu tla istjerati korijenje i prolistati, sad ih podignemo sa zemlje, ukopamo na onom mjestu gdje su bile ukorijenjene vrtni lončić od 8—10 cm. širine, napunjen zemljom, sa jagodnjaka pa ih opet spustimo na zemlju, tako da korijen vrježi dodje upravo na zemlju u lončiću. Korijen mladice na vrježi ponijet će redovito sobom nešto zemlje, stoga ne valja, da je lonac posve napunjen zemljom, a uzmanjka li nam, lahko ga dopunimo susjednom zemljom sa jagodnjaka.

Za kojih 14 dana do tri sedmice možemo spojnicu izmedju starog busa i mladice odrezati na jednom i drugom kraju.

Tim postupkom nismo mladicu nikako smetali kod njenog razvitka, a ne smetamo je ni kod nova nasada, pa smo time dobili rasadnice najbolje vrsti.

Činimo li tako svake godine (na najmladjoj gredi!) povećati ćemo si kroz prve dvije godine prvotni nasad na trostruko, a od treće, kad valja da onaj tri godine stari maknemo, uzdržat ćemo ga, jaka i zdrava uvijek na istoj visin.

Za trgovca je vrtlara važno, da odnese na tržište robu onda kad je drugi ne nudjaju, a opet da je ima i

onda kad je i drugi imadu. To se u jagodnjaku postizava nasadom raznih vrsti, od najranijih do najkasnijih.

Od najranijih vrsti najbolja je Laxton Noble, o kojoj smo već prije govorili, izim nje, je još jedina Bedford Champion vrijedna spomena.

Od ranih vrsti vrijedne su Madame Moutot i Sensation na prvom mjestu, a dobre su i Alphonse XIII., Docteur Morere, Ministre Pams i Sir Joseph Paxton.

Od kasnijih je vrsti najbolja Jucunda, a dobra je i Centenaire.

Od najkasnijih je vrsti najbolja Tardive de Léopold (Späte von Leopoldshall), a dobra Lucida perfecta.

Zasadimo li nekoliko greda Laxton Noble, nekoliko Madame Moutot, nešto Jucunda te Tardive de Léopold imat ćemo neprestani prirod od proljeća do jeseni.

Jedva je Noble ocvala, posula se Madame Moutot cvijećem, kad je ona ocvala, eto nam Jucunde a Tardive de Léopold donosi nam još pod jesen slatke jagode.

Ovakav uzgoj nije ni u privatnom vrtu na odmet, ali vrtlaru trgovcu može donijeti napose lijepe koristi.

Celer.

Gomoljasti celer traži dobru zemlju.

Teža zemlja (ilovača, lapornjača) prija mu bolje od pjeskulje (pržinaste zemlje).

Teškoj zemlji nije potrebno neposredno prije sadanje celera dodavati gnoja (djubra), dovoljno je ako smo joj u eseni dali nešto drvna pepela i posuli je vapnom (krečem).

Celer imade vrlo sitno sjeme (na 1 gram ide 2000 sjemenki), zato ga valja, ako nismo vješti sijanju tako sitna sjemena, pomiješati sa suhim muljem, pa ga tako pomiješana posijati.

Tim ćemo načinom sjetve izbjeći da nam pregusto nikne.

Sije se redovito u februaru—martu (veljači—ožujku) u toplo klijalište. Kada sitne biljke porastu toliko da ih možemo prstima uhvatiti, rasadimo ih, u istom klijalištu na razmak od 4—5 cm. Takovim uzgojem imati ćemo već koncem maja (svibnja) biljke koje ćemo u to doba isaditi na gredu, koju smo za njih odredili.

Na gredu se isade mlade biljke na razmak od 40 cm, zasadi li ih se gušće, imati ćemo samo lišća, a nikavih gomolja.

Plijeviti (čistiti od korova, drača) ih valja, naravno, što češće. Svakog tjedna (sedmice) valja ih jednom zaliti razrijedjenim tekućim gnojem (vidi br. 4. U. V.). Za vrijeme suše valja ih izim toga umjereno, danomice zalijevati.

Taj je naputak vrlo lijep, i moguće dobar, reći će koji od naših pretplatnika, ali ja prvo ne imam klijališta, drugo kod nas, u Gorskom kotaru, je u svibnju tek sasvim pravo okopnio, a ja tako volim celer. Da ni ti naši pretplatnici ne ostanu bez celera, opisati ćemo uzgoj celera bez klijališta.

U svibnju posije se celer, pomiješav sjeme, kako smo to prije naveli, pijeskom, na dobro priredjenu uzgojnu gredu (vidi br. 4. našega lista), rasadi se na toj gredi na opisani način, pa se ga isadjuje na odredjeno mjesto u junu (lipnja). Jedina je razlika medju oba načina uzgoja, da će nam po prvom celer dospjeti za potrošak već u augustu—septembru (kolovozu—rujnu, a po drugom tek u oktobru—novembru (listopadu—studenom).

Oba načina uzgoja može svaki vrtlar provesti, ima li dovoljno mjesta u vrtu, prvi mu je dobar za ranu prodaju, a drugi ima prednost, da je bolji za spremanje u pijesak za zimsku porabu.

Od vrsti su dobre Hamburški, Jabučasti kratkolisni, a za uzgoj na drugi način je kraj ostalih vrsti najbolji pariški Falaise.

Praški orijaški celer naraste doista vanredno velik, ali ima tu neugodnu pogrešku, da često kod kuhanja potamni, pa mu je onda i okus loš.

Opskrba vrtova vodom.

Sunce, toplina, vlaga, najvažnji su uvjeti rasta bilinе.

Da si mi vrtlari uredimo svijet po svom ćefu, kišilo bi noću, a danju bi sunce sjalo, kišilo bi na gredi bundeva jače, na gredi paradajza slabije.

Na svu sreću, nije dao Bog kozi dugog repa. Već prve zime iza našeg pašovanja gladovala bi marva, jer ne bi bilo čestita sijena itd. Treba da je sušnih, treba da je kišnih dana, svijet je mudro upravljan.

Za sušne dane treba da se vrtlar pobrine, da ima dosta i dobre vode onuje, gdje mu je treba.

Nije svaka voda jednaka. Razlikujemo tvrdu (grubu) i meku (lahku) vodu.

Tvrda je voda bunarska, vodovodna i izvorna.

Ako tu vodu zakipimo na vatri, pa je pustimo, da se ohladi, vidjet ćemo, izlijemo li je svu u kakvu bijelu staklenku, da se je na dno slegao neki bijeli prašak.

Isto ćemo, ako i u manjoj mjeri, opaziti, ostavimo li takvu vodu odstajati u čaši ili boci, koji dan.

Taj prašak je vapnenac, koji je bio u vodi rastopljen dok je ona sadržavala neki plin (ugljični dvokis), kad je taj stajanjem ili kuhanjem ishlapio, izlučio se vapnenac koga sama voda bez tog plina ne može da topi.

Poškropimo li takovom vodom list biljke, vidjet ćemo, kad se kapi osuše, da se je i tamo slegla posve tanka naslaga vapnenca.

Posve tanka, ali dovoljna, da začepi tanke pore lišća, posve sitne, prostom oku nevidljive rupice, kojima biljka, možemo reći, diše.

Uz tu veliku manu ima izvorna bunarska (zdenčana) i vodovodna voda još jednu, ona je hladna, gdjekada vrlo hladna.

Zalijemo li dakle takvom vodom biljku, i ne pokvasiv joj iz prije navedenih razloga lišća, bit će tako nekako, kao usijanu čovjeku, kad nenadano zagazi u ledenu vodu.

Držimo, da smo time dovoljno osvijetlili opravdanost jednog od najvažnijih pravila dobra i uspješna vrtlarstva, koje glasi:

Ne zalijevaj nikada biljke svježom bunarskom (zdenčanom), izvornom ili vodovodnom vodom.

Istina je, ako to ipak činimo, veći dio biljki ne će uginuti, one će se odhrvati, ali tu snagu, koja je biljci potrebna za tu borbu, trebala je ona da upotrijebi za svoj razvitak, a to ćemo na njoj i opaziti, jer će ona zaostati u rastu.

Koga zanima, a ima za to suvišna vremena, neka uzgoji dvije biljke, kojima inače daje iste uvjete rasta (istu zemlju, isti sunčani položaj itd.), pa neka jednu zalijeva svježom, drugu dobro odstajanom ili prokuhanom vodom iz bunara, vidjet će doskora razliku.

Bolja je od te vode voda tekućica, osobito ako teče polagano, ona sadržaje iza duga toka malo vapna i redovito je toplija. (U nekim krajevima ni ta voda ne valja, n. pr. Plitvička jezera, neke vode gorskog kotara, ali to možemo, kako smo prije naveli, kuhanjem lahko ustanoviti.)

Najbolja je voda, neosporiva za biljke kišnica, to je posve mekana (lahka) voda, koja izim toga iz zraka pobire još neke tvari, koje bilju prijaju.

Kad smo tako raspravili o vrsti vode, koliko je za nas vrtlare potrebno, možemo početi upućivati o opskrbi vrta vodom.

Tko ima vrt uz kuću, ima ujedno i najbolje zgode, da se bar donekle, za dane, kad kiša ne pada, opskrbi najboljom vodom koju može svojim biljkama dati, kišnicom.

Tko ima žljebove na krovu, svede ih u bačve, ili kod veće zgrade u nakapnicu (reservoir) iz betona, trud i trošak platit će mu njegove biljke, koje nikad ništa ne ostaju dužne, ni zlo ni dobro.

Tko ih nema (kako to na selu obično biva), uputno bi bilo, da si kuću njima providi, imat će tri koristi. Zidovi mu ne će biti vlažni, jer mu voda, koja sa krova curi tik uz zid, ne će više dubsti jarak oko kuće, u kom se za kišna vremena kupi voda, koju zidovi upijaju. Prostor će mu oko kuće biti uredan, a ne vječna kaljuža. Uz te dvije imat će i treću, može si postaviti bačvu ili nakapnicu, u kojoj će skupiti kišnice za svoj vrt, a za koju će mu i njegova kućanica, kad je zagrabi koj škaf, da njome opere rublje, biti vrlo zahvalna.

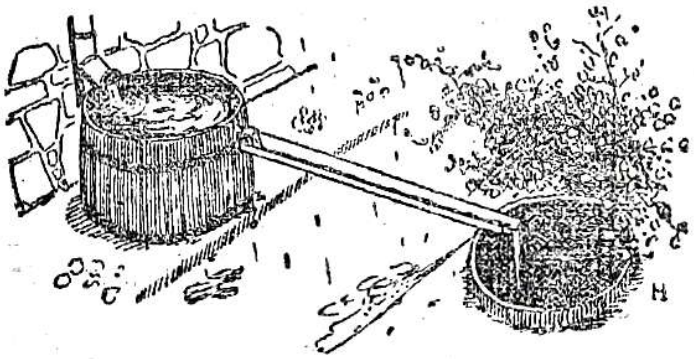

Ali nemamo mi samo sušnih dana, već i tjedana (sedmica), mjeseci, a kadikad i godina.

I za takovo se vrijeme moramo pobrinuti, da svom vrtu damo što i kako najbolje možemo.

Tko je u ugodnom položaju, da mu tik uz vrt teče mirni (ne hladni gorski) potok, koga može zaporom skrenuti u jarke, kao to mlinari čine, tomu ni pola muke.

Tko toga ne ima mora si postaviti pumpu (šmrk), postaviti bačve (bureta) ili sagraditi iz betona nakapnice (rezervoare) za vodu.

Kod malena je vrta dosta jedna bačva, kod većeg ih treba više, razdijeljenih u raznim razmacima, po vrtu, kod velikog vrta ne ide bez nakapnica. Bačve (one od katrana ili petroleja, valja prije dobro isprati vrućom lužinom) ukopaju se u zemlju, tako da vire jednom trećinom iz zemlje, u te se bačve crpi voda.

U najbližu se lahko dovadja komadićem limene cijevi (može biti i od kakve stare peći), u udaljenije vodi se žljebom zbitim od dvije daske u obliku slova V, u kutu, gdje su daske spojene, dobro je ako ih zamažemo smolom, cementom, pa u nuždi i tvrdim lojem, da nam taj žljeb ne propušta odviše vode. Voda se u te bačve, ili nakapnice, nacrpe u jutro, a drugog se jutra njom zalijeva, pa ih se odmah opet napuni vodom.

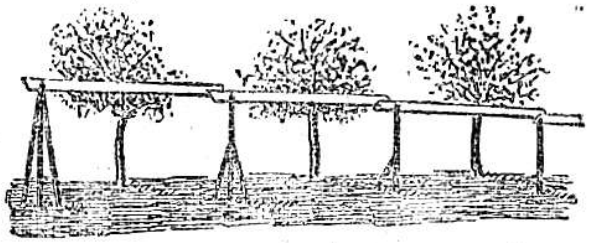

Taj je posao mučan, ali za dobar uspjeh vrtlarstva neophodno potreban.

Kod postavljanja pumpe (šmrka) valja uvijek paziti da voda, do zadnje bačve imade, po žljebu, dovoljan pad. Što je bačva udaljenija, to više treba pumpa da stoji.

Ovakovom uredbom izbjeći ćemo, pogrešci, koja je mnogom neuspjehu u našem crtlarstvu kriva — zalijevanju svježom vodom, zato ne žalimo ni truda ni troška, biljke će nam sve naplatiti, jer one ne ostaju nikada dužne.

VODI RAČUNE U REDU, ali ne zaboravi ubilježiti medju dobitke veselje, koji si imao kod uspjeha. Neuspjehe križaj, pa bilježi na njihovo mjesto neslomivu volju.

Ricinus.

Pred gospodskim ljetnikovcem opazio sam, jednoč šučući, sred svježeg zelenila engleskog perivoja prekrasnu skupinu bilja, koje me je i bojom i veličanstvenim uzrastom očarala.

Prišao sam bliže ogradi, da vidim, što je. Bila je skupina zanzibarskih ricina.

U sredini dizala se je do tri metra visoko, prama rubu opadala je do zemlje.

Ogromno kožnato lišće, smedje crvena kovinasto sjaja, odrazivalo se od svježe zeleni uredna travnika takovom ljepotom, da mi se i nehotice nametnulo pitanje: »Zašto ljudi ne sade svagdje po perivojima, svagdje gdje imadu za to mjesta, ovu krasnu biljku? Ta uzgoj joj nije ni težak ni skup.

Veliko lišće ricina, koje kod dobra uzgoja dosiže širinu od preko metra, duboko je urezano u vanredno lijepom redovitom obliku, a boja mu siže od svjetlog zelenila do najtamnijeg smedjeg crvenila (već prema vrsti). Lišće je sjajno poput dobro olaštene fine kože.

Uzrast je biljke otmjen, upravo ponosan.

U svojoj domovini, sjevernoj i srednjoj Africi i Indiji je ricinus višegodišnja biljka, kod nas se uzgaja jednogodišnje. Da brzo uzraste i da bude lijepa, valja da joj damo vrlo dobru zemlju i mnogo vode, još više vode, nego vrtnoj bundevi (buči, misirači).

Mjesto, na kojem želimo imati ricinus, treba da priredimo već početkom maja (svibnja). Na tom mjestu iskopamo jamu dugu, široku i duboku po 1 metar. U tu jamu nabacamo svježeg konjskog gnoja (djubra) do četvrt metra visine, na taj sloj namećemo 40 cm. visoko na pola strulog gnoja iz prošlogodišnjeg klijališta ili govedjeg gnoja, konačno dopunimo jamu dobrom crnicom (najbolje starim mješancem).

Koncem maja zasadimo na to mjesto mlade ricine. Ta zemlja je topla i lagana, u njoj se zasadieni ricini brzo ukorijene.

U početku ih hrani gornji sloj dobre zemlje, kasnije prodru do drugog i konačno do dolnjeg sloja gnoja (djubra). Sada počinje ricinus rasti i ...zvijati se, da očima ne vjerujemo, samo ga moramo svaki dan, a za suše i dva puta na dan, vrlo obilno zalijati mlakom odstajanom vodom. Tako ćemo si uzgojiti krasnu biljku, koja će biti našem vrtu ili perivoju ures, a nama samima veselje. Prvi mraz uništi nam naš ricinus, ali nam je on (u našim toplijim krajevima) medjutim donio sieme, kojim ga lahko do godine na novo uzgojimo.

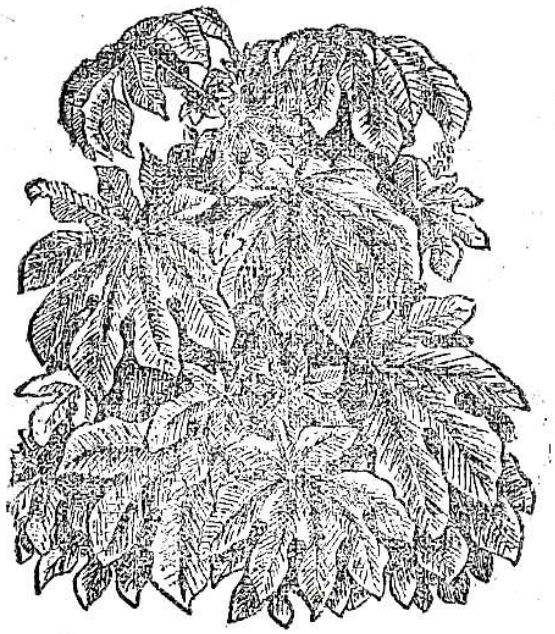

Ricinus se razmnaža sjetvom. Sjeme mu je po obliku i veličini nalično bobu, ali tamne boje (ili šareno, prema vrsti). Sije se u veljači-ožujku (februaru-martu) po zrno u lonac dobre lagane klijališne zemlje. Sjeme pokrijemo okrenutom čašom i smjestimo ga na vrlo toplu mjestu — kraj peći ili peče na njoj samoj, ako toplina ne prelazi 30 stupnjeva C.

Za tjedan dva nikne sjeme, a sad ga valja premjestiti na svjetlije mjesto, ali opet valja da ima uvijek što toplije. Čaše ne skidamo, dok imade biljka u njoj mjesta, tek ju koji puta malo podignemo, da se ispari. Kad je korijenje ispunilo lonac, presadimo naš ricinus u veći, i tako nastavljamo dok ne dodje vrijeme, da ga isadimo.

Mlade biljke valja zalijevati prokuhanom toplom vodom. Sjeme ricinovo ostaje kroz tri godine klijavo.

Borba.

VRTNI BUHAČ.

Za sušnih nam je dana nemio gost u vrtu vrtni buhač.

Sitni crni kukčić, koji odskakuje, poput prave buhe, sa našeg mladog zelja, kelerabe, kelja i drugih nasada čim smo im se na korak približili. Prem je tako sitan, može da nam unište sve naše najbolje nasade, jer se pojavljuje u silnoj množini. Preporučaju jako zalijevanje greda, jer da vrtni buhač ne voli vlage, sipanje pepelom, čadjom, sumporom i praškom od duhana.

Sva ta sredstva nisu posve loša, ali jedno odnosi vjetar, drugo ispire kiša, treće je skupo, a četvrtog ni ne imamo.

Prokušan je i dobar način borbe sa vrnim buhačem slijedeći:

Na jedan jači kolac, koji smo na jednom kraju pilom koso odrezali, pričvrstimo čavlom (ekserom) daščicu veliku kao pola arka papira. Na dolnju stranu te daščice pribijemo malim ekserićima (čavlima) arak papira i namažemo ga lijepilom za hvatanje muha.

Idemo li redovima noseći pred sobom tu napravu tako, da namazana daščica, lebdi kojeg pola pedlja iznad nasada, prilijepit će se skačući uznemireni buhači na namazani papir, pa smo ih se brzo i sigurno riješili.

Tko to pokuša začudit će se koliko ih sila na jednoj samoj gredi ima, pa će onda tek lakho pojmiti, kako je tako mali kukčić u stanju da čini toliku štetu.

Ponovimo li to nekoliko dana uzastopce, opažat ćemo, da ih svaki dan manje ima, dok ih posve ne nestane.

Gnojitba (djubrenje).

Umjetno gnojivo (veštačko djubre) Kalij.

Kad biljka izgori, ostaje nam pepeo.

Pa činjenica sama nam kaže, da su one tvari, iz kojih pepeo sastoji, važna stastavina biljke, da je ona od njih gradjena, pa da ih treba za gradju svog tijela, za rast.

Znanstvenim se je istraživanjem pronašlo, da drvni pepeo, jer i drvo je biljka, sadrži 35% vapna, 10% kalija, 3½% fostora, nešto magnezija i natrija.

Od tih nas sastojina za sada zanima napose kalij.

Bez kalija ne može biljka ni početi da raste, jer ili treba za gradju jačeg (drvnog) staničja u deblu i korenju.

Zato kalij čini biljku jakom, oporom, a kad ga ima suviše vlaknatom i drvenastom.

Tih nekoliko uvodnih redaka uputit će lahko svakog kad malo promisli, gdje mu valja kalij, kod gnojitbe, izdašnije upotrijebiti, a gdje manje. Kod uzgoja salate, povrtnice, rotkve, šparge i sličnog povrća, koje želimo imati nježno i sočno, ne ćemo gnojiti (djubriti) izdašnije kalijem.

Naprotiv ga grah, grašak, luk, zelje, kelj, cvjetača i krumpir napose i dosta traži, jer nam to povrće bez kalija ostane vodenasto, slabo.

Stajski gnoj ne sadrži kalija u onoj količini u kojoj ga bilje treba.

U samom ga tlu, osobito ilovastom, ima, ali se tu nalazi pretežno u takvom, netopivom, obliku da ga bilje ne može dosta brzo da prima.

Stih razloga valja tlu uz gnojitbu stajskim gnojem, dodavati i kalija napose, kako već prije rekosmo, gdje više, gdje manje. Svaka ga biljka treba. Dodajemo ga u obliku umjetnog (veštačkog) gnoja (djubra).

To umjetno kalijevo gnojivo dolazi na tržište u dva oblika.

Prvi je **Kainit**, sol koja se vadi u Strassfurtskim rudokopima. Kainit sadrži 14—17% kalija. (Kalijev hlorid). Na ar ga treba 10 kilograma.

Drugi je 40% **kalijeva sol** (opet kalijev hlorid) te soli treba trećinu toliko kao kainita.

Obje ove soli imadu to loše svojstvo da (uslijed sadržaja hlora) vežu dušik i usporuju dozrijevanje i trulež gnoja. — Da se tomu predusretne valja ih već u jesen, na negnojeno tlo, razasuti, da ih zimska vlaga izluži i učini neškodljivima.

Svih tih pogrešaka ne ima naš obični, domaći drvni pepeo. U njemu je kalij sadržan u formi ugljičnog spoja (kalijeva Karbonata.)

U tom ga obliku može bilje odmah da prima. Pepeo ne ima nikakvih bilju škodljivih sastavina, jer on je i sam, kako rekosmo, tek ostatak bilja.

Drvni pepeo ima pače izim kalija još 3½% fosfora i 35% vapna, a i te sastojine nisu manje važne za život bilja od kalija.

Pepeo od kamena ugljena ne valja nikako, jer sadrži bilju škodljivih tvari, pa bi njime više škodili nego koristili.

Drvni pepeo najbolje je takodjer u jeseni zemljištu dodati, ili ga upotrijebiti kod pripreme tekućeg gnojiva. Za izdašno ga gnojenje treba 24 kg. po aru (100 četvornih metara), ali to ne smeta, on je leftin, jer ga proizvodimo sami u peći.

Voluharica.

U Srijemu je zovu sitnim kućetom, znanstveno joj je ime Arvicola amphibius (Njem. Wühlmaus). Ta mala životinjica; malo je veća od miša; dotjerala je mnogog vrtlara, voćara i vinogradara malne do ludila.

Mnogom se gospodaru već desilo, da je u proljeće kad je snijeg okopnio, prošao kroz voćnjak, našao svoje

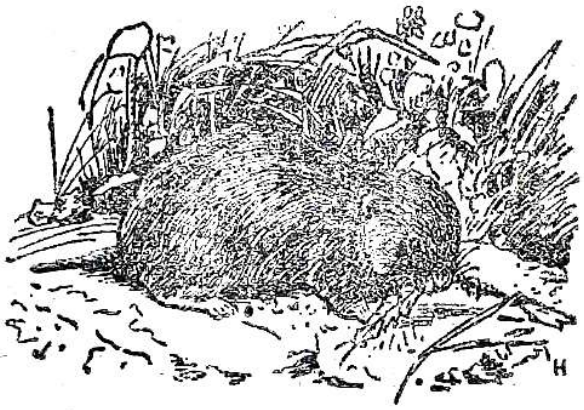

najmilije mlade voćke, kojih je prvi prirod jedva čekao, žalosno nagnute, ap kad ih je htio poravnati, izvukao je iz zemlje tek neki štap, bez traga korijenja.

Koliko je lijepih vinograda, već taj mali stvorić, a veliki griješnik, podzemno pobrstio.

Čovjek bjesni, grozi se, a onda promišlja i snuje, izumljuje sve i sva, dok konačno ne klone, uviđiv, da je On, gospodar svijeta, u borbi sa tako neznatnim stvoričem, nemoćan.

Umoljen od pretplatnika iz Sremskih Karlovaca, tražio sam tu i tamo sredstvo borbe s tim nitkovom.

Preporučuju sve i sva.

Jedan ga čeka, vojničkom puškom u ruci, pred rupicom njegova rova, koju je otvorio.

Drugi preporuča borbu »Romperitom« (dinamitu sličnom tvari).

Treći se bori otrovnim plinovima — — — — Sve znak nemoćna bijesa.

Truju ga, guše, lome, maljem, ubijaju jednog, dva; a on se množi, kao svako zlo, i podgriza ne samo korijenje našeg najmilijeg bilja već i srce i dušu gospodara, kod kojeg se uselio.

Slučajno mi je dopao ruku letak glasovite tvornice boja F. Bayer & Co., Leverkusen, u kom nudi neki Sokial-Kuchen (Sokial-pogaču), tvrdeći da nefaljeno uništuje voluharicu.

Pobrinuo sam se, da ga glavno zastupstvo te tvrtke u Zagrebu, nabavi, jer su sredstva te tvrtke do danas bila uvijek pouzdana.

Pokušat ćemo, pa moguće, da i u borbi sa voluharicom, iznese lovor pobjede ipak, čovjek.

J. K.

Vrtlarski kalendar.

Maj (svibanj).

Maj (svibanj) je mjesec ledenih svetaca (12., 13., 14. i 15. Servacij, Bonifacij, Pankracij i Sofija), na njih ne smijemo, za toplih sunčanih dana, kojima redovito maj (svibanj) počinje, nipošto zaboraviti, narod ih nije bez razloga ledenima nazvao. Staro je zato pravilo vrtlara, da se nježno bilje, koje ne podnaša lahko mraza i zime, ne sadjuje prijo 16.—18. maja (svibnja). Ma svijetlilo i grijalo sunce prvih majskih dana još tako lijepo, mi čekamo.

Dani bivaju sve topliji, vrtni se sag rasprostire svježim zelenilom, a božica Cvijeta sipa već njime svoje prve dragulje, nježne cvjetiće. Ali ni satir Korovlija ne drijema, zagrabio je obilno u svoj tobolac i nadario nas satirskim svojim darom, bujnim korovom (dračem). Tog nam se dara valja što prije riješiti.

Motičicom i rukom čupamo marljivo danomice korov po svim gredama.

Korova (drača), kojemu korijenje ne siže duboko, brzo ćemo se riješiti, ako ga savjesno, do u zadnji kutić, iščupamo prije, nego mu je sjeme dozrelo, da se na novo ne rasije, to je u prvom redu crijevac (Stellaria media, Vogelmiere) sa svojim bijelim cvjetićima. Sa korovom, kojemu korijenje duboko siže, imamo cijelog ljeta ljute borbe, a riješavamo ga se često tek onda, kad zemlju duboko prekrenemo (rigolamo), tih je vrsti najžilavija zastupnica pirike (triticum repens, Quecke).

Sunce, toplina i vjetrić suše nam već u maju (svibnju) tlo. Početkom mjeseca treba tek biljka, kojoj korijen plitko siže, vode, kasnije i ostale. Od dana na dan treba nam vrt više vode.

U vrtu imade poslova, koji se ne mogu orudjem obavljati, bar ne tako dobro i uredno kao rukom.

Kod posla rukom u zemlji valja paziti, da ne imamo na ruci otvorene rane, pa bila ona još tako neznatna (mali zarez nožićem), može danam bude uzročnikom teških boli, pače da nas stoji i života.

U zemlji, naročito vrtnoj zemlji, živi uzročnik ukočenosti (tetanus), koja obično svršava smrću, i to teškom smrću. Ozlijedimo li si dakle, kod posla u zemlji, recimo na komadiću stakla, ruku, valja je, bez odgodjanja, oprati rastopinom Lysola, Lysoforma ili karbolne kiseline, da predusretnemo zarazi.

U voćnjaku počinjemo sada uštipavanjem (pinciranjem) mladica, taj posao valja osobito na niskim voćkama savjesno obavljati.

Ako smo zimi ostavili, kod čišćenja, na kojoj grančici gnijezdo gusjenica, izmiliti će one sada i brstiti nam lišće i mladice na voćkama. Rano u jutro sjede ih jata u kutovima grana. Ondje ih treba marljivo obirati, stresti ih, koje se dadu, i baciti ih, imamo li kokoši, njima za hranu, ili u vruću vodu.

Lišće je, osobito ako je krošnja pregusta, puno lisnog ušenca, toga uništujemo oštrcavanjem 1-postotnom oto-

pinom »Dendrina« (10 grama na litru vode) ili uporabom »Venetana«.

Izboje iz korijena ili stabla voćaka valja glatko nožem odrezati, jer su štetni za prirod.

Klijalište je od dana do dana praznije. Iz njeg smo biljke isadili na polje. Tek dinje i krastavci šire se još po klijalištu.

Na uzgojnu se gredu sije keleraba, kelj, pupača, zelje, crveno zelje i cvjetača (karfiol) za jesenski prirod.

Na polju sije se grah i krastavci. Krastavcima valja odrediti izdašno gnojeno (djubreno) zemljište. Niski grah (bažulj) ne treba gnoja, visoki ga treba, ali ne pretjerano.

Isadjuje se na polje: celer, zelje, kelj, keleraba i majoran iz klijališta. Iza 15. maja i rajčica na dobro sunčani položaj.

Vlada li suša, valja marljivo zalijevati.

U Cvjetnjaku se isadjuje: Canna, Gladiolus, Dahlia u vegetaciji i Sprekelia formosissima.

U maju počinjemo sijati dvogodišnje i trajno bilje, da ga do godine imamo u cvatnji, i to:

Acanthus, **Aconitum**, **Althea**, Alyssum, Anchusa, Asclepias, Asperula, **Aster (trajni)**, **Astilbe**, Calandrinia, **Campanula**, **Canna**, **Centaurea**, **Chrysanthemum**, Corydalis, **Digitalis**, **Erigeron**, **Gaillardia**, Gaura, Geum, **Gypsophila**, **Helenium**, **Heleborus**, Hesperis, **Klinčići**, Linum (trajni), Lobelia (trajna), **Lunaria**, **Lupinus** (tr. i arb.), **Lychnis**, Matricaria, **Papaver (trajni)**, **Pentsenon**, Potentila, **Ranunculus**, **Statice**, Thlaspi, Valeriana, Verbascum, **Veronica**, **Viola cornuta**.

Deblje tiskane su vrsti, koje posebno trgovačkog vrtlara zanimaju.

Balkoni na kući kite se iza 15. maja (svibnja) cvijećem.

U perivoju uredjuje se trava strojem za šišanje, sadi se Ricinus, uredjuju se rabate. Ruže se sumporenjem čuvaju od ružine plijesni (Rosenmeltau), a »Venetanom« od lisnog ušenca.

Pitanja i odgovori.

Pitanje: Kako se nerodne voćke, napose šljive, učine rodnima.

Odgovor: Nerodici voćaka može biti više razloga. Mi ćemo Vam ih navesti, a Vi ćete sami moći prosuditi koji kod Vas postoji. U koliko imade, u pojedinom slučaju, mogućnosti, da se pomogne, navadjamo Vam kako se to čini.

1. Prvi je razlog zla sadnja. Ako nije kod sadnje voćke korijenje dobro razastrto, a tlo slabo ili nikako priredjeno, zakržljavi korijenje. Tom zlu kasnije ne ima pomoći, tek se može kušati dalekim prekapanjem tla i gnojenjem.

2. Ako su voćke pregusto zasadjene, ogranci nikako ne rezani, tako da ni sunce ni zrak ne prodire krošnje; onda voćke ne rode.

Kod pregusta nasada (recimo kod šljiva razmak od kojih 3 metra) razrijedi se nasad. Svaka se druga voćka otpili i korjen izvadi. Tlo se oko voćke, u opsegu krošnje, motikom prorahli i dobro zagnoji i zalije razrijedjenom gnojnicom (djubračom, jušinom.)

3. Pogrešna gnojitba. Taj se uzrok nerodice kod nas najčešće opaža.

Sve voće, a napose koštunjavo, treba mnogo vapna.

U početku ga mlada voćka nalazi redovito dosta u tlu, kasnije joj ga ponestane, pa ona prestane roditi.

Gnojimo li voćku samo stajskim gnojem, razvijat će nam se granje vrlo bujno, ali cvijeta ni ploda neće biti.

Takve voćke valja vapniti ne deblo, već tlo pod njima, najbolje se to čini jeseni Thomasovom drozgom.

Tlo se iskopa u okrug u opsegu krošnje, iskopanoj se zemlji doda izdašno Thomasove drozge, pa se tako izmješana zemlja nagrne opet na svoje mjesto.

Thomasova drozga je baš ono što voćka, osobito koš tunjava, treba vapneni fosfat.

Vapno i fosfor čine čuda, ako je to kod Vaših voćaka razlog, pa ako nas poslušate, doživjet ćete to čudo.

O rezu preguste krošnje ne dozvoljava nam uski prostor ovog stupca da Vam odmah odgovorimo, ali ćete i o tom doskora čitati u našem listu.

Osnutak Zadruge Umjetno-Vrtlarskih Obrtnika Hrvatske i Slavonije u Zagrebu.

U Zagrebu obdržavala se dne 15. aprila, u posebnim prostorijama restauracije »Kolo« konstituirajuća skupština Zadruge Umjetno-vrtlarskih obrtnika Hrvatske i Slavonije sa sještem u Zagrebu.

Na skupštini se jednoglasno prihvaćena osnova zadružnih pravila, koja će se predložiti nadležnoj vlasti na potvrdu.

Predsjednikom je Zadruge izabran g. Hinko Wilhelm I., potpredsjednikom g. Luka Čordašić, II. potpredsjednikom g. Sudac, tajnikom g. L. Jovanović, u odbor su izabrana gg. Pecina, Ohmutek, Katkić, Sever i Svoboda.

Predsjednikom je nadzornog odbora izabran g. Kaika, članovima gg. Majcen i Jurković.

Ovoj je skupštini prisustvovao kao delegat slovenačkog društva g. Džamonja iz Maribora, koji je lijepim riječima pozdravo skupštinare izrazio nadu, da će se slovenačko društvo i ova novo osnovana zadruga u slozi i sporazumu u zajedničkim težnjama i ciljevima uvijek podupirati.

Bez velikih debata je skupština u 13 sati zaključena. I tako mi sada imamo, za prvi početak, bar tu zadrugu.

Književnost.

Primili smo 5. i 6. broj lista za poljoprivredu, industriju i trgovinu »Meja«. Taj dobro uredjevani list izlazi, pod uredništvom g. A. Hribara, inspektora ministarstva za agrarnu reformu i. s., od početka ove godine, dva puta mjesečno. Cijena mu je Din. 60 godišnje, Din. 30 polugodišnje, Din. 15 četvrtgodišnje.

Članci: Potreba kalija; O novim metodama podizanja priroda kulturnoga bilja od prof. dr. V. Vouka, Potreba i fabrikacija superfosfata, Uspulun od dr. V. Mandekića, zanimaju napose nas vrtlare, a i ostali je sadržaj lista zanimiv i koristan, pa ga možemo svakome preporučiti. Uredništvo i uprava nalazi se u Zagrebu, Jurišićeva ul. 16.

Pod uredništvom g. Vladimira Pavlakovića izlazi u Zagrebu, već petu godinu »Jugoslavenski vinogradar i voćar dva puta mjesečno. Pretplata mu iznaša Din. 50 godišnje, 25 polugodišnje i 12½ četvrtgodišnje. Već sama činjenica, da izlazi već petu godinu, jamči za njegovu valjanost i preporučuje ga.

Primili smo 1. i 2—3. broj Mljekara, glasila za mljekarstvo i mljekarsku industriju, koji je počeo u Zagrebu, pod uredništvom g. dra. Stjepana Filipovića, izlaziti. Veseli nas, da je i ta, vrlo važna grana našega gospodarstva, dobila konačno svoje stručno glasilo.

Ime dra. Filipovića, koji je napisao u toj struci već više vrijednih knjiga i koji i sada izdaje, u nakladi Knjižare St. Kugli, Zagreb, Ilica 30, knjiga pod naslovom »Mljekarstvo«, preporuča list već samo.

Cijena mu je vrlo umjerena, stoji tek 24 din. godišnje. Izlazi svakog 15. u mjesecu, a naručuje se u Zagrebu, Tvornička ul. 10, kod uprave »Mljekara«.

Mark Twain:

Kako sam uredjivao neki gospodarski list.

Preuzeo sam privremeno uredništvo nekog gospodarskog lista, ne da ne bi imao ni pojma o tom poslu — upravo tako, kako no bi ni koji ekonom preuzeo zapovjedništvo broda, bez da o tom ima pojma. Ali ja sam se nalazio u okolnostima, u kojima nije plaća pojam prezira vrijedan. Redoviti urednik tih novina htio je, da se negdje odmori, a ja sam prihvatio stavljene mi uvjete, i sjeo na njegovo mjesto.

Čustvo, biti opet u poslu, bilo mi je visoki duševni užitak, pa sam kroz cijeli tjedan radio, neumorno, s veseljem.

Odosmo pod štampu.

Čekao sam taj dan, nešto u brizi, da li će moj rad pobuditi kakovu pozornost.

Kad sam o zapadu sunca ostavio uredništvo, rastope se, kao nekim nutarnjim nagonom, skupina muževa i mladića, koja je stajala kod stubišta i učini mi miesta dvojicu, trojicu čuo sam reči:

»To je on.«

To mi je naravno godilo.

Drugog sam jutra susreo, podno stubišta, sličnu skupinu, rastepene parove i tu i tamo, po ulici stojeće pojedince, koji me zamišljenim promatrahu. Kad sam se približio, skupina se razdijeli i povuče, pa sam čuo kako je neki čovjek rekao: »Pogledaj mu samo oči.«

Držao sam se kao da ništa ne opažam, ali sam se tiho u sebi veselio, pa sam si preduzeo, da ću svoju tetku o tom pismeno izvijestiti.

Uzlazio sam dostojanstveno uskim stubama, pa kad sam se vratima približio čuo sam vesele glasove i glasan smijeh.

Naglo otvorih vrata, tu spazih dva momka seoska izgleda.

Čim me spaziše okrugio im se lice protegnu u duljinu i problijedi kao krpa, digoše se, poletiše, i skočiše obojica velikom bukom kroz zatvoren prozor.

Bio sam osupnut.

Iza koja pola sata osvanu neki stariji gospodin, duge, valovite, bijele brade, otmena, ali nešto stroga lica.

Na moj poziv sjede. Činilo se, da mu nešto leži na srcu. Skinuv šešir, položi ga na pod, pa izvadi iz njega crvenu svilenu maramicu i jedan primjerak našeg lista.

Položi novine na koljena, pa dok je maramicom čistio naočale reče: »Jeste li vi novi urednik?«

Ja sam rekao, da to imam čast biti.

»Jeste li vi ikada, prije vašeg sadanjeg zvanja, uredjivali kakav gospodarski list?«

»Ne, rekoh, to je moj prvi pokušaj.«

»Tako se i čini... Imadete li ikakovih iskustava u gospodarstvu?«

»Rekao bih, da ne imam.«

»Neka me je slutnja već o tom osvjedočila«, reče stari gospodin, stavio naočali na nos i pogledao me strogo preko njih, dok si je novine prikladno razastirao.

»Hoću da vam to pročitam, što je u meni tu slutnju pobudilo. Bio je taj članak. Čujte, pa mi recite, jeste li ga vi sami pisali:«

»Repu ne valja obirati, to joj škodi. Mnogo je bolje, na nju poslati momka, da stablo zdrma.«

»Dakle, što držite o tom? — Jer ja doista mislim, da ste to vi pisali?«

»Što ja o tom držim? Dakle, ja držim, da je to dobro. Ja držim, da to imade smisla. Ja ne dvojim, da godimice milijuni i milijuni akova repe, u tom ljetu države, propadaju, jer se obiru nezrele, dočim, da se je poslalo na nju momka, da stablo prodrma...«

»Drmajte vi vašu prababu! Repa ne raste na stablu!«

»A, zbilja, zbilja ne? Pa tko je to i tvrdio? To je trebao biti tek slikovni prikaz, skroz slikovni. Svatko tko u opće što razumije, odmah će primijetiti, da sam ja time mislio, da bi momak trebao, da strese rozgvu.

Tada ustade taj starac rastrga novine u sitne komadiće, zgazi ih, razbije štapom što je baš dosegao i reče, da sam glupiji od krave. Zatim ode, zalupiv za sobom vrata — — i kratko, ponašao se tako, da sam morao pomisliti, da s nečim nije zadovoljan.

Ali, jer nisam znao što mu se poprečilo, nisam mu mogao pomoći.

Za čas uleti kroz vrata neka duga, bijeda pojava, do ramena padali su mu riedki uvojci, a iz brijega i dolina njegova lica stršile su štetinje.

Uleti, i stade, staviv prst na usta i uvukav glavu medju ramena, kao da nešto prisluškuje, kao ukopan.

Ni glaska nije bilo čuti — — — još je uvijek prisluškivao — — — ni glaska — — —

Tad okrenu ključ u bravi i pridje oprezno, na prstima, do mene. Stade, i kad se je moj lica pozorno naglednao, izvuče iz džepa složeni primjerak naših novina, pa reče:

»To ste vi pisali. Brzo, brzo, pročitajte mi, olakšajte mi, ja trpim!«

(Nastavak slijedi).

NAŠA POŠTA.

G. M. Š., Donji Vidovec: Hvala na upozorenju. Uvidjajući praktičnost Vašeg predloga, uvadjamo, kako vidite već u ovom broju.

g. M. O., Kragujevac: Na stručna pitanja odgovaramo svakome besplatno, ali samo u »Uzornom Vrtlaru« pod naslovom »Pitanja i odgovori.« O celeru naći ćete članak u ovom broju.

Cijenjene pretplatnike iz raznih krajeva napose: Dalmacije, Gorskog kotara, Like, Makedonije, molimo, da nam javo štogod o klimatskim prilikama svoga kraja, jer ćemo li onda lagljo upučivati kako i kada što da rade.

»Uzorni Vrtlar«

Izlazi, mjesečno jedamputa.

Strukovne upite, dopise kao što i

Suradnju za list molimo odašiljati najkasnije do 20. svakog mjeseca na glavnog urednika Jaroslava Katkića, Zagreb, Cvijetna cesta 4 (telef. 15—87). Rukopisi se osim nekih traženih iznimaka ne vraćaju.

Prodaja lista u Zagrebu je u Ilici broj 2. (papirnica Weis i u Ilici broj 57, Datler).

Pretplata se prima samo za 6 mjeseci ili čitavu godinu, te stoji (godišnje) K 96.— (Din. 24.—).

Broj našeg čekovnog računa jest 34.654.

Upravne poslove vodi Vladimir Horvat, Zagreb. Štrosmajerova ulica 6, kamo se šalje novac i sve što se tiče pretplate, oglasa i prodaje. (Telefonski upiti na broj 11—60).

Glavni i odgovorni urednik: **Jaroslav Katkić.**

Vlasnik i izdavač: **Vladimir Horvat.**

Tisak »Jugoslovenske štampe d. d.« u Zagrebu.

CIJENIK OGLASA

Mali oglasnik do 20 riječi 20 kruna (5 Din/. svakih daljnjih 5 riječi 8 K (2 Din) više. — **Oglasi sa debelim naslovom** (širina jednog stupca): — za prostor u visini od 3 cm. 60 kruna (15 Din), za svakih daljnjih 1½ cm. 30 K (Din 7.50) više. Kod dvostupačne širine itd., razmjerno prema tome. **Veliki oglasi:** cijela stranica K 2000 (Din 500), ½ stranice K 1000 (Din 250) itd. Kod višekratnih uvrstba popust.

Tražimo

2 marljiva pomoćnika. Pismene ponude sa prepisom svjedočbi poslati na »Jankomir« d. d., Zagreb, Josipovac 23.

VRTLARSKI POMOĆNIK

izučen u cvijetnoj i povrtlarskoj kulturi te u uređivanju parkova, traži odgovarajuće mjesto. — Adresa u upravi »Uzornog Vrtlara« pod »Vrtl. pomoćnik«.

VRTLAR

oženjen, bez djece, Austrijanac, traž stalno namještenje na kojem dobru. U svim strukama vrtlarstva, voćarstva, vinogradarstva i gospodarstva vješt. Dopise moli na Karl Wölk, vrtnar, Ljubljana, Poljanska cesta br. 12.

VRTLAR

sa dobrim svjedočbama, rkt. vjere, 55 god. star, oženjen, sa petero diece, traži mjesto promjene radi. Vješt svim poslovima vrtlarstva i gospodarstva. Govori hrvatski, njemački i slovenski. Cijen. upite pod br. 55. na »Uzorni Vrtlar« Zagreb, Strossmayerova ul. 6.

Nasade od diklama

(Cyclamensämlinge) dvaput presađene, prodajem po 10 kruna komad. Ivan Vinceković, vrtlarstvo, Ptuj, Volkmerjeva cesta.

Najveći izbor vrtnih stolova, klupa i suncobrana
M. KAUDERS, ZAGREB,
Sudalička ul. 1.

Mjesto upravitelja i

NADVRTLARA

želi preuzeti 32 g. star, oženjen, strukovnjak, sada namješten na prvorazrednom državnom zavodu. Žena vješta u svemu gospodarstvu, preuzela bi kućanstvo. Isti su inteligentni, energični, a govore slovenski, njemački i madžarski. Ponude moli slati na upravu „Uzornog vrtlara" pod „Instruktor"

BODLIKAVA ŽICA

nepocinčana á Din. 2·—
pocinčana á Din. 6·—
po kilogramu, franko kolodvor Vrhnika, razašilje pouzećem

Ed. Pišler, Vrhnika,
Slovenija

PAPRAD

za bouquete, vijence i dekoracije

3 kg. poštanski omot aspidium acul. cca 800 komada Din. 35·—. Poštarina i pakovanje franco, odašilje

Edvard Pišler, Vrhnika,
Slovenija

RUŽE

niske i visoke preko 100 najboljih vrsti, presada cvijeća, konifera

Buxus piramida,

sjemenja i drugo ima na prodaju:

„Vrt" Džamonja i dr.
Maribor

Sadenice jagoda

(Laxton Noble) i gomolji plemenitih

Dahlia (Georgina)

pretežno kaktusova cvijeta, dobije se dok zaliha traje na Cvjetnoj cesti 4, **Vrtlarija Katkić.**

Trgovina željeza i

ŽELJEZNE ROBE

Mervar i Hodniković Zagreb

Jelačićev trg br. 18. Telefon 11-26.

Preporuča svoje bogato skladište željeza i svakovrsne željezne robe, naročito poljoprivrednog orudja kao: **plužnih dijelova, kosa, srpova, lopata, motika, vila** i sve ostale u tu struku zasjecajuće predmete, uz najumjerenije cijene.

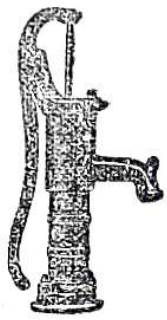

Pumpe

za vrtove i gospodarstva

postavlja i razašilje kao i sav potrebiti materijal

Josip Strzalkovsky

Petrinjska 37. - Zagreb - Petrinjska 37.

Za perivoje i vrtove

preporuča veliki izbor ukrasnog grmlja, niskih ruža i ruže penjalice, Buxus kugle, pyramide i niske, plemenite voćke, perene. Konitera vrlo lijepih, grabre za živice prodaje **VRTLARSTVO „JANKOMIR".** Telefon broj 7-04. Vrtlarima popust!

Sjemenje

gospodarsko i povrtno najbolje vrsti djetelne, trave za vrtove i livade, karfiol, zelje, kelj, mrkva, cikla, peršun, rajčice, paprika, špinat, ločika ljetna i zimska, endivija salata, povrtnica, luk, krastavci, dinje, grašak, pasulj te veliki izbor cvijetnog sjemenja.

Veliki ilustrovani cijenik šaljem na zahtjev badava i franko

B. TEPLY

specijalna trgovina sjemenjem

Zagreb, Jelačićev trg 6.

Vlastita tvornica

za proizvodnju rakijskih kotlova i bakrene robe.

Moje stalno i bogato skladište stoji p. n. općinstvu besplatno na ogled, kojom će se prilikom moći uvjeriti, da moji proizvodi stoje svojom vrsnoćom nad svima ostalima. Izvrsni su uspjesi postignuti kod

velepecara

Moj višegodišnji uspješni rad jamči cijenjenim mušterijama najkulantniju izvršbu svih naručba. Kod zahtijevanja cijenika, molim naznačiti veličinu t. j. sadržaj i oblik kotla.

Miloš Zagorac

Zagreb, Ilica broj 152.

Preuredjujem stare kotlove u najnoviji sistem. Za jakost i praktičnost jamčim 10-15 godina.

Najbolje sjemenje

Z. 24.

te lučice, rasade povrća i cvijeća, šparge, ruže

u najboljim vrstama imade

„Zrno" d. d. zavod za racionalno sjemenarstvo u Zagrebu

Preradovićeva 20. (Telefon 17-74, Brzojavke: Zrno Zagreb)

Badava svim čitaocima „Uzornog vrtlara", koji sa naručbom pošalju izrezak iz ovog oglasa, prilaže se naručbi **PRIKLADNI DAR** prema iznosu naručbe.

Tko još nije primio veliki ilustrovani cjenik o cvijeću i rasadama (živim biljkama) poslat će mu se na zahtjev odmah badava i franko.